

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»
ΕΞΕΤΑΣΤΕΑ ΥΛΗ

Η εξεταστέα ύλη για την εισαγωγή φοιτητών στο διατμηματικό Μ.Π.Σ. «Βυζαντινές Σπουδές» ορίζεται ως εξής:

I. Στην ξένη γλώσσα θα εξετασθεί γραπτώς η ικανότητα των υποψηφίων να κατανοούν κείμενο σχετικό με την ειδικότητά τους.

II. Η εξέταση στα μαθήματα της κατεύθυνσης θα επικεντρωθεί στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. Βυζαντινή Ιστορία¹

A. Ύλη Βυζαντινής Ιστορίας

Βυζάντιο και μεσαιωνική Δύση: Θεσμοί, κοινωνία, οικονομία (4^{ος} – 15^{ος} αιώνας).
Ενδεικτική βιβλιογραφία:

A. Kazhdan- Gilles Constable, *People and Power in Byzantium. An Introduction to Modern Byzantine Studies*, Washington 1982.

Αγγελική Λαΐου - Θωμαδάκη, *Η αγροτική κοινωνία στην ύστερη βυζαντινή εποχή*, μετφ. Α. Κάσδαγλη, Αθήνα 1987

Alan Harvey, *Οικονομική ανάπτυξη στο Βυζάντιο 900-1200*, μετ. Ε. Σταμπόγλη, Αθήνα 1997

N. Σβορώνος, *Η βυζαντινή επαρχία. Πέντε μαθήματα*, Αθήνα 1991

P. Brown, *Ο κόσμος της ύστερης αρχαιότητας 150-750 μ.Χ.*, μετ. Ε. Σταμπόγλη, Αθήνα 1998 .

W. Treadgold, *A history of the Byzantine State and Society*, Stanford University Press 1997

G. Dagron, *Η γέννηση μιας πρωτεύουσας: η Κωνσταντινούπολη και οι θεσμοί της από το 330 ως το 451*, μετ. Μ. Λουκάκη, Αθήνα 2000

M. Angold, *Η βυζαντινή αυτοκρατορία από το 1025 έως το 1204: μια πολιτική ιστορία*, μετ. Ε. Καργιανιώτη, Αθήνα 1997

B. Ύλη Μεσαιωνικής Ιστορίας

Οι υποψήφιοι θα πρέπει να έχουν μια σαφή αντίληψη για τις ιστορικές εξελίξεις στην Ευρώπη (περίπου 500-1500 μ.Χ.), με έμφαση στα εξής θέματα:

-δημογραφικές εξελίξεις

-φεουδαρχία – αγροτική εκμετάλλευση

-η Καρολίγγεια Δύση

-πόλεις-εμπόριο-βιομηχανία

-εκκλησία – γαιοκτησία- μοναστισμός – διαμάχη πάπα-αυτοκράτορα- μεταρρυθμίσεις και αιρέσεις

-Διακυβέρνηση – πολιτική εξουσία και θεσμοί

¹ Ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, οι υποψήφιοι θα δηλώσουν πού επιλέγουν να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση, στα βυζαντινά ή στα δυτικά μεσαιωνικά θέματα, και αυτό θα ληφθεί υπόψη κατά την εξέτασή τους.

-Η πολύπλευρη ανάπτυξη της μέσης μεσαιωνικής περιόδου

-Η κρίση του ύστερου Μεσαίωνα

-Πανεπιστήμια – Ιταλική αναγέννηση

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Nicholas D. 1999. Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου, μτφ. Μ. Τζιαμτζή, Αθήνα (ΜΙΕΤ)

Le Goff 1993 [αναθ. έκδ. 1984]. Ο πολιτισμός της μεσαιωνικής Δύσης, μτφ. Ρ. Μπενβενίστε, Θεσσαλονίκη (Βάνιας)

Cipolla C. 1988. Η Ευρώπη πριν από τη βιομηχανική επανάσταση : κοινωνία και οικονομία 1000-1700 μ.Χ., μετφ. Π. Σταμούλη, Αθήνα (Θεμέλιο).

Berstein S. και P. Milza 1997 [1994]: Από τη ρωμαϊκή Ιστορία στα ευρωπαϊκά κράτη. Ιστορία της Ευρώπης, τ. Α' , μτφ. Α.Κ. Δημητρακόπουλος, Αθήνα

Καραπιδάκης Ν.Ε. 1996. Ιστορία της μεσαιωνικής Δύσης (5^{ος}-11^{ος} αι), 2^η έκδ., Αθήνα (Αλεξάνδρεια)

Montanari Massimo 1997: Πείνα και αφθονία στην Ευρώπη, μτφ. Α. Παπασταύρου, Αθήνα (Ελληνικά Γράμματα)

Ντυμπύ (Duby) Ζωρζ 2000: Τέχνη και κοινωνία τον Μεσαίωνα, μτφ. Ε. Ζέη, Αθήνα (Ολκός)

Γ. Ιστοριογραφική ερώτηση για όλους

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Carr E. H. Τι είναι η ιστορία;, μετφ. Φ. Λιάππα, Αθήνα 1974 ή

Τι είναι Ιστορία, μετφ. Α. Παππάς, Αθήνα 1999 (ΓΝΩΣΗ)

Nora P. & J. Le Goff, Το έργο της Ιστορίας, 3 τόμοι, Αθήνα 1981-1988 (Ράππας)

Bloch M. Απολογία για την Ιστορία, μετφ –εισαγωγή Κ. Γαγανάκη (Εναλλακτικές Εκδόσεις)

Dosse Η ιστορία σε ψίχουλα. Από τα Annales στη «Νέα Ιστορία», Ηράκλειο 1993 (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης)

2. Βυζαντινή Αρχαιολογία και Ιστορία της Βυζαντινής Τέχνης

Α΄. Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική (4^{ος}-15^{ος} αιώνας)

Από τους υποψήφιους απαιτείται να έχουν εποπτεία της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής, να είναι εξοικειωμένοι με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την εξέλιξη των αρχιτεκτονικών τύπων και επίσης με τα χαρακτηριστικά της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής σε κάθε εποχή

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

R.Krautheimer, *Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Αρχιτεκτονική*, Αθήνα 1991

C.Mango, *Byzantine Architecture*, New York 1976

R.Ousterhout, *Masterbuilders in Byzantium*, Princeton 1999

Χ. Μπούρας, *Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*, Αθήνα 2001

Λ. Μπούρα και Χ.Μπούρας, *Η ελλαδική ναοδομία κατά το 12^ο αιώνα*, Αθήνα 2002

Β΄. Μεσοβυζαντινή και Υστεροβυζαντινή Ζωγραφική

Απαιτείται η εποπτεία της βυζαντινής ζωγραφικής, τόσο της μνημειακής, όσο και εκείνης των εικόνων και των χειρογράφων κατά τις εν λόγω περιόδους. Η εξοικείωση με την εξέλιξη των καλλιτεχνικών μορφών είναι αναγκαία. Ιδιαίτερα στη μνημειακή ζωγραφική δίνεται έμφαση στη συγκρότηση των εικονογραφικών προγραμμάτων, ενώ οι φορητές εικόνες είναι επιθυμητό να εξεταστούν σε συσχετισμό με τη χρήση τους ως αντικειμένων λατρείας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Α. Εγχειρίδια

Τζων Λόουντεν, *Πρώιμη χριστιανική και Βυζαντινή τέχνη*, Αθήνα 1999

R.Cormack, *Byzantine Art*, Oxford 2000

Β. Επισκοπήσεις με πλούσια εικονογράφιση

Νανώ Χατζηδάκη, *Βυζαντινά Ψηφιδωτά*, Αθήνα (Σειρά Ελληνική Τέχνη) 1994

Μυρτάλη Αχειμάστου Ποταμιάνου, *Βυζαντινές Τοιχογραφίες*, Αθήνα (Σειρά Ελληνική Τέχνη) 1994

Π.Βοκοτόπουλος, *Βυζαντινές εικόνες*, Αθήνα 1995

Γ.Γαλάβαρης, *Ζωγραφική βυζαντινών χειρογράφων*, Αθήνα (Σειρά Ελληνική Τέχνη) 1995

Γ.Γαλάβαρης, Η ζωγραφική των χειρογράφων στον δέκατο αιώνα, στον τόμο: *Ο Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος και η εποχή του*, Β΄ Διεθνής Βυζαντινολογική Συνάντηση, Δελφοί 1987, Αθήνα 1989, σελ. 333-375

Ντ.Μουρίκη-Ν.Ρ.Сеvсeнko, Εικονογραφημένα χειρόγραφα, στον τόμο: *Πάτμος. Οι θησαυροί της Μονής*, Αθήνα 1988, σελ. 277-323

Γ. Επιμέρους μελέτες

Μ.Βασιλάκη (επιμ.), *Το πορτραίτο του καλλιτέχνη στο Βυζάντιο*, Ηράκλειο 1997

Otto Demus, *Byzantine Mosaic Decoration*, Λονδίνο 1948

Ντούλα Μουρίκη, *Τα ψηφιδωτά της Νέας Μονής της Χίου*, Αθήνα 1985

Νανώ Χατζηδάκη, *Όσιος Λουκάς*, Αθήνα 1996

Μ.Βασιλάκη (επιμ.), *Μήτηρ Θεού* (Κατάλογος έκθεσης στο Μουσείο Μπενάκη), Αθήνα 2000

Η.Hunger, *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου*, Αθήνα 1995

Ε.Kitzinger, Reflections on the Feast Cycle in Byzantine Art, *Cahiers Archéologiques* 36 (1988) 51-73

Ντούλα Μουρίκη, Οι τοιχογραφίες του παρεκκλησίου της Μονής Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο. Το εικονογραφικό Πρόγραμμα, η αρχική αφιέρωση του παρεκκλησίου και ο χορηγός, *ΔΧΑΕ* ΙΔ΄(1987-88) 205-263

Υπογραμμίζεται ότι η βιβλιογραφία δεν αποτελεί «την ύλη» στην οποία θα εξεταστούν οι υποψήφιοι, αλλά είναι ενδεικτική και χρησιμεύει για να τους δώσει κάποια αφετηρία εκκίνησης. Σε όλες τις περιπτώσεις ωστόσο είναι επιθυμητό οι υποψήφιοι να μπορούν να δείξουν ότι τους είναι δυνατόν να κινηθούν με κάποια άνεση στη βιβλιογραφία σχετικά με τα θέματα που μελέτησαν ιδιαίτερα.

Γ΄. Κριτική παρουσίαση ενός από τα εξής δύο δημοσιεύματα:

Ντούλα Μουρίκη, «Οι τοιχογραφίες του παρεκκλησίου της Μονής Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου στην Πάτμο. Το εικονογραφικό Πρόγραμμα, η αρχική αφιέρωση του παρεκκλησίου και ο χορηγός», *ΔΧΑΕ* ΙΔ΄(1987-88) 205-263

Χριστίνα Αγγελίδη – Τίτος Παπαμαστοράκης, «Η μονή των Οδηγών και η λατρεία της Θεοτόκου», *Μήτηρ Θεού. Απεικονίσεις της Παναγίας στη βυζαντινή τέχνη*, Κατάλογος έκθεσης, Μουσείο Μπενάκη 20 Οκτωβρίου 2000 – 21 Ιανουαρίου 2001, Επιμέλεια Μαρία Βασιλάκη, Αθήνα 2000, 373-387.